

Partyzánský boj

V letošním roce oslavujeme 25. výročí Slovenského národního povstání.

Není předmětem tohoto článku rozebírat historický význam Slovenského národního povstání ani jeho politické aspekty, ale chci v této souvislosti ukázat na vojenský význam tohoto výročí.

V naší vojenské literatuře jsme se doposud málo zabývali rozborem našich i cizích zkušeností partyzánských bojů. Bude proto vhodné, aby nás toto výročí podnítilo k trochu hlubšímu zamyšlení nad poznatky partyzánských bojů, k jejich důkladnějšímu zevšeobecnování jak u civilního obyvatelstva, tak především k důkladnějšímu studiu i procvičování v našich ozbrojených silách.

Partyzánský způsob boje neztratil na svém významu ani v soudobých podmínkách, poněvadž i v budoucí válce budou vznikat výhodné podmínky k vedení partyzánské činnosti. Např.

- nesouvislá fronta a značné mezery v sestavě umožní pronikání jednotek přes frontu,

- rozvíjení útoku na směrech povede k tomu, že v týlu vlastních vojsk i nepříteli mohou zůstat některé jednotky,

- bojovat se bude s cílem dezorganizovat velení a zásobování nepříteli,

- snahou bude ideologicky působit na civilní obyvatelstvo nepříteli,

- na vlastním území, i v případě jeho dočasného obsazení nepříteli, zůstane poměrně dostatečný počet osob, které nebudou při zahájení války v sestavě bojujících vojsk.

V tomto článku chci rozebrat některé problémy organizace a vedení partyzánské činnosti v počátečním období války a poukázat na závěry, které mohou vyplynout pro naši přípravu.

Partyzánské a diverzní činnosti věnují západní armády velkou pozornost. Plně využívají všech zkušeností z osvobozovacích bojů různých národů a na základě těchto poznatků studují možné způsoby boje proti partyzánskému hnutí a prakticky cvičí svá vojska ve vedení boje v týlu nepříteli.

Americké velení klade velký důraz na diverzní činnost speciálních jednotek, organizovaných z elementů nepřátelských socialistickým zemím, jež znají místní poměry i jazyk. Tuto činnost přitom zastírají názvem partyzánský boj. To však nemá nic společného s lidovým hnutím odporu, jak je známe z druhé světové války a z bojů proti fašismu, nebo z poválečného osvobozenického boje koloniálních národů proti imperialismu.

MOŽNOSTI ORGANIZACE A VEDENÍ PARTYZÁNSKÉHO BOJE

Podle dosud vžitých názorů, zvláště na základě zkušeností 2. světové války, partyzánské hnutí chápeme jako osvobozenecský boj na okupovaném území proti nepříteli, zvláště pak proti jeho ozbrojeným silám.

Tento pojem však umožňuje chápat partyzánské hnutí jako boj s určitou částí vlastního národa, třídně přesně ohraničenou a určenou; např. za druhé světové války při boji italských partyzánů v letech 1942—1944.

Základní podmínkou partyzánské války je spojení partyzánů s prostředím, ve kterém jim pomáhá civilní obyvatelstvo. To jim získává zprávy, zásobuje je potravinami apod. Letecky je možné zásobovat partyzánské jednotky jen střelivem, trhavinami, popřípadě zdravotnickým materiálem.

Partyzánské hnutí nelze již klasifikovat jen jako boj s cizím nepřítelem na vlastním území. Na druhé straně je však nutné vidět, že nikdo nemůže násilně organizovat partyzánské hnutí bez podpory alespoň části lidových mas.

Rozmach soudobých operací a soudobé bojové prostředky podstatně ovlivní způsob partyzánské činnosti. Dříve tuto činnost ovlivňovalo, vedle politických podmínek, především geografické prostředí. Velká nasycenost vojsk totiž omezovala větší rozmach partyzánské války v týlu protivníka. Dnešní názory na vedení operací a na jejich rozmach, zvláště pak velké mezery mezi svazky a vedení války na samostatných směrech, umožní mnohem intenzivnější partyzánskou činnost.

Rovněž moderní bojové prostředky, které ovlivňují manévrovost a tempo operací, kladou nové úkoly na vedení partyzánské války. Ten se musí zaměřit především na zjišťování a ničení jaderných zbraní nepříteli, na průzkum cílů, na dokončení jejich zničení po vlastních úderech apod.

Všechny řady a předpisy zdůrazňují, že základní podmínkou úspěchu při ničení nepříteli je rozhodná útočná činnost. Tato zásada pochopitelně platí i pro partyzánský boj. Dosavadní praxe potvrzuje, že obrana — i když je pochopitelně při partyzánské válce nutná — je velmi nebezpečná z hlediska existence každé partyzánské jednotky. Vždy je třeba, aby se partyzánům podařilo udržet iniciativu a volnost manévru.

Rozhodující formou partyzánské činnosti jsou neočekávané údery na nepříteli. To úzce souvisí se základním principem taktiky partyzánské války — se soustředováním a rozptylováním sil. Tyto formy závisí především na síle partyzánských jednotek a na síle nepříteli. Ovlivňují je politický a geografický činitel. V nevýhodných geografických podmínkách totiž vzrůstá význam politického činitele, který požaduje těsné spojení s lidem, bez něhož nemůže po delší dobu existovat žádná partyzánská jednotka.

V soudobých podmínkách má hlavní význam rozptýlení sil. Proto organizuje partyzánský boj obyvatelstvo, které žije normálně ve městech a na vesnicích.

Za 2. světové války, kromě přesunů jednotlivých skupin, byly vysílány organizátorské jednotky s cílem vyvolat partyzánský boj v místech, kde byly příznivé podmínky, ale kde se partyzánský boj dosud nerozvinul. Tato forma se uskutečňovala zejména v našich zemích a s největší pravděpodobností ji bude možné uplatnit i v příští válce.

PARTYZÁNSKÝ BOJ V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Při zahájení války nezbytně počítáme s překvapivým úderem nepříteli, kterému se může podařit dočasně obsadit část našeho státního území. Určité jednotky a útvary, bojující v příhraničním pásmu, se mohou dočasně dostat do obklíčení nebo zůstanou v hloubce nepřátelské sestavy při případném proniknutí nepříteli na naše území.

Boj bude probíhat v nejasné situaci, která se bude velmi rychle měnit. Obě válčící strany budou mít vysoké ztráty materiálu a živé síly. Jejich snahou bude ničit týlové objekty, velitelská stanoviště apod. V tomto období bude možné v širokém měřítku využít partyzánské skupiny a odřady, které budou pomáhat pravidelné armádě rušit organizovanou činnost týlu nepřítele a získávat zprávy o jeho činnosti.

Z historie zkušeností slavných partyzánských bojů můžeme čerpat i při studiu v soudobých podmínkách.

Je pochopitelné, že tyto zkušenosti je nutné přehodnotit vzhledem k historickému období i ke stavu výzbroje a taktiky, které ovlivňují tento způsob boje. V každém případě však zůstává v platnosti i v našich podmínkách zásada nenadálých akcí malými jednotkami, které mají pochopitelně ve výbavě soudobé bojové prostředky.

Tento způsob bojové činnosti bude nutné předem připravovat — obdobně jako se v míru připravuje obrana státního území před pozemním i vzdušným napadením nepřítele. V žádném případě nejde v těchto opatřeních o nějaké negativní projevy, které předem počítají s úspěchem potenciálního nepřítele, ale naopak o solidní přípravu k válce, ve které předpokládáme i případnou dočasnou ztrátu části vlastního území.

To předpokládá:

— materiální opatření, tj. vytvořit v pohraničním pásmu určitou síť základů, kde se uloží zbraně, trhaviny, proviant,

— organizovat základní buňky partyzánských skupin a odřadů z vybraných a prověřených civilních osob, které bydlí v pohraničním pásmu (z příslušníků pohraničních útvarů a jednotek Pohraniční stráže, kteří v případě potřeby vytvoří základní skupiny partyzánských odřadů).

Při nenadálém útoku nepřítele se mohou vojska v obraně dostat do obklíčení a určitá jejich část přejde k partyzánskému způsobu boje. Na tyto předem připravené základní buňky se může napojit civilní obyvatelstvo z území dočasně obsazeného útočníkem, obklíčené jednotky PS a armády, popřípadě i menší skupiny výsadkového vojska, které je možné použít i k podpoře a organizování partyzánské činnosti v týlu nepřítele, jak to ostatně stanoví článek 59. Polního řádu Čs. lidové armády.

V tomto období, kromě zpravodajských úkolů, bude činnost partyzánských skupin směřovat především k plnění bojových úkolů v daných podmínkách. Hlavním cílem boje v týlu nepřítele je snížit bojeschopnost jeho vojsk v návaznosti na bojovou činnost vlastních vojsk. Znamená to, že partyzáni budou ničit spojení, velitelská stanoviště, zásobovací a průmyslová střediska, zatarasovat a ničit komunikace, zakládat požáry, ničit nepřátelské radiotechnické uzly a pozemní radiotechnické objekty nepřítele, vytvářet nesnesitelné podmínky pro život nepřátelských vojsk i jeho pomahačů z řad místního obyvatelstva, vést propagandu mezi vlastním obyvatelstvem na okupovaném území, zabezpečovat vysazení vlastních výsadek apod.

Nejvýhodněji je možné partyzánskou činnost vést v těžko dostupném terénu, kde jsou lesy, rokle a jiné oblasti, které umožňují utajit činnost, pohyb a umístění jednotek, skupin a odřadů a zabezpečují překvapivou činnost proti nepříteli. Přihlédneme-li k charakteru terénu v našem pohraničním pásmu, máme výhodné podmínky k vedení partyzánské činnosti. Týká se to především Šumavy a Českého lesa, kde za předpokladu, že se nepříteli při neočekávaném útoku podaří proniknout na naše území, můžeme včas vytvářet a budovat opěrné základny partyzánských skupin.

Tuto činnost však můžeme vést nejen v horském a zalesněném terénu, ale i v jiných oblastech, např. ve městech.

Rovněž můžeme počítat i se starými zavřenými doly a jinými poddolovanými prostory nebo s různými skalnatými prostory. V těchto prostorech je možné výhodně

předem připravit sklady zbraní, potravin, pojítek apod., které může využívat civilní obyvatelstvo, bydlící ve vesnicích i městech.

Při bojích je nutné mít na paměti, že platí i v dnešních podmínkách staré zásady vedení partyzánského boje, tj. rozptýlené síly utajeně a rychle soustředit jen k úderu proti nepříteli, udeřit s překvapením, rychle zakončit boj, ihned se rozptýlit a přemístit, aby nepřítel nemohl uskutečnit soustředěný úder ke zničení těchto skupin.

Zabezpečení úspěšné partyzánské činnosti předpokládá dobře organizovaný průzkum nepřítelů na základě těsného styku a součinnosti partyzánských skupin s civilním obyvatelstvem; od něho je možné získávat hodnotné zprávy o činnosti nepřítelů, o jeho pohybech, dopravě, výrobě apod. Na základě zpráv je možné plánovat činnost a předávat ověřené zprávy bojující armádě na frontě.

Součinnost s civilním obyvatelstvem je nezbytná zvláště při organizaci materiálního zabezpečení partyzánských skupin a zejména při jejich zásobování potravinami. V tomto směru můžeme získat dostatek zkušeností studiem poznatků z druhé světové války.

Podal-li se nám při zahájení války přejít do rozhodného útoku, přeneseme bojovou činnost na území nepřítelů.

Podmínky k organizování partyzánského hnutí, ve srovnání s obrannou operací, budou v tomto případě značně těžší. Nebude totiž existovat prakticky jedna ze základních podmínek, tj. podpora obyvatelstva.

Počítáme pouze s tím, že v průběhu útoku při přechodu na území nepřítelů mohou naše útočící vojska v týlu nepřítelů podporovat jen skupiny pokrokově smýšlejícího civilního obyvatelstva, podporované našimi diverzními výsadbami, které povedou diverzní činnost; skupiny se mohou stát i organizátory této činnosti.

Při posuzování možností rozvoje partyzánské činnosti je nutné přihlížet ke specifickým geografickým podmínkám daného válčiště a k třídně politickému rozvrstvení obyvatelstva. Podíváme-li se z tohoto hlediska na současný stav možného válčiště při rozvíjení naší útočné operace v počátečním období války, nemůžeme příliš optimisticky hodnotit možnosti rozvíjení partyzánského hnutí na teritoriu našeho potenciálního nepřítelů.

Záleží pochopitelně na konkrétních podmínkách vedení bojové činnosti. Částečně však počítáme alespoň s politickou spoluprací a se zpravodajskou činností určitých složek civilního obyvatelstva a méně již s jejich přímou účastí na ozbrojených akcích.

V těchto podmínkách bude obtížné zabezpečit naše výsadbky. Bude nutné pravidelně letecky zásobovat výsadbky a diverzní skupiny v týlu nepřítelů, poněvadž jejich zásobování z místních zdrojů bude značně omezeno.

V bezprostřední blízkosti fronty budou pomáhat i přímými bojovými akcemi ničit ustupujícího nepřítel. Tyto úkoly mohou úspěšně plnit zejména při pronásledování ustupujícího nepřítelů údery do boků ustupujících nepřátelských proudů, vyvoláváním paniky mezi vojskem a civilním obyvatelstvem. Dále mohou obsazovat mosty a letiště, bránit nepříteli v přísunu záloh k frontě, zabezpečovat vysazení výsadek apod. Těžišťem je ničení prostředků jaderného napadení, ničení skladů jaderné munice a montážních dílen jaderné munice, ničení velitelských stanovišť, spojení apod.

ZÁVĚRY PRO VÝCVIK VOJSK

Předpokladem úspěšného vedení partyzánského boje je dlouhodobá příprava a tvrdý a náročný výcvik vojsk i obyvatelstva.

Proto by bylo vhodné cvičit vojska v bojové přípravě pro vedení partyzánské bojové činnosti; zejména se to týká pohraničních svazků. Vojska se mohou dostat kromě toho

i v průběhu vlastního útoku do hloubky nepřátelské sestavy, kde v důsledku odtržení vlastních hlavních sil přejdou k partyzánskému boji.

Tento způsob přípravy současně zabezpečí i výcvik našich vojsk v boji s diverzními a záškodnickými skupinami nepřítele při našem úspěšném pronikání na jeho území, kde rovněž předpokládáme záškodnickou a diverzní činnost.

Bude vhodné připravovat vojáky k životu v polních podmínkách v zimě i v létě, cvičit je v diverzních úkolech, zlepšit studium cizích jazyků a používání výzbroje cizích armád, zintenzívnit topografickou přípravu apod.

Prakticky by se měla tato opatření začlenit i do programů bojové přípravy a do příslušných předpisů. Větší část výcviku je nutné věnovat např. překonávání velkých vzdáleností pěšky a různými druhy bojových a dopravních prostředků i v zamořeném prostoru, zvládnutí bojové techniky nepřítele, obsluhu rádiových pojítek, zbraní, nácviku destrukcí, přípravě stravy v poli, návykům života v přírodě apod. Dále bude vhodné intenzivněji studovat vojenskogeografické popisy cizích zemí a znalost života obyvatelstva.

Při výchově se musíme více zaměřit na samostatnost vojáků, na zvyšování iniciativy, na duchapřítomnost a odvahu. To jsou všechno vlastnosti, které musí mít každý bojovník moderní armády.

V přípravě velitelského sboru bude vhodné prohloubit znalosti zásad partyzánského boje armád NATO i zásad protipartyzánské války a zaměřit se více na znalost taktiky a zbraní nepřítele a na zvyšování fyzické přípravy.

Studium zkušeností z partyzánských bojů nelze zásadně v soudobých podmínkách odmítat jen proto, že by se mohlo záporně projevit v rozvoji myšlení našeho velitelského sboru u širokých vojenských mas. Nebudeme se přece bát např. prakticky procvičovat vojska v boji v obklíčení nebo v základních prvcích partyzánské činnosti jen proto, aby se nevytvářel „poraženecký duch“. Toto by bylo jen výrazem neobjektivního hodnocení možného průběhu situace v příští válce a slabého využívání všech poznatků z uplynulých válek.

Je pochopitelné, že tato příprava přispěje i ke zvýšení celkové bojové připravenosti našich vojsk. Současně je vycvičí i k vedení protipartyzánské a protizáškodnické činnosti.